

mandibularis og røtter på visdomstenener i underkjeven er spesielt godt.

Generelt kan man konkludere med at dette er en grei innføring i teori om og bruk av panoramarøntgen. Man kunne kanskje generelt ønske seg noe bedre bildekvalitet, men boken er nok ikke ment som noen referanse for røntgenbilder av patologiske prosesser.

Den kan trygt anbefales til tannlegestudenter, allmennpraktiserende tannleger som har panoramarøntgenmaskiner eller tilgang på denne type undersøkelser og til de i tannhelseteamet som utfører undersøkelsene. Man kunne likevel ønske seg noe mer om digitale panoramarøntgenundersøkelser.

Bjørn Bamse Mork-Knutsen

London: Quintessence Publishing Co. Ltd; 2006. ISBN: 1-85097-080-7.

Anne Marie Flovik:

Munnstell. Godt munnstell nødvendig og helsebringende

Dette er en viktig bok om tann- og munnstell i institusjon. Ikke fordi den inneholder ny og grensesprengende kunnskap, men fordi den tar utgangspunkt i en sykepleiers tilnærming til emnet.

Forfatteren er spesialutdannet sykepleier. Hennes kjennskap til odontologi er imponerende. Hun hevder at en altfor stor del av sykepleiernes praksis når det gjelder munnstell, kan betegnes som ustrukturert og tilfeldig. Det finnes få skrevne rutiner, og det er ingen tradisjon eller mal for at observasjoner og tiltak i forhold til munnhygiene skal dokumenteres før det har tilkommet en plagsom og behandlingstrengende situasjon. Videre fokuserer hun på Helsepersonellovens §4 som omhandler den enkelte helsearbeiders plikt til å yte helsehjelp på en faglig, forsvarlig måte. Med helsehjelp menes enhver handling som har forebyggende, diagnostisk, behandlende, helsebevarende eller rehabiliterende mål. I enkelte situasjoner vil det kunne anses uforsvarlig

å unnlate å vise omsorg. Neglisjert munnhygiene er et eksempel på dette.

Boken er liten og lettlest med A5-format. Den inneholder 7 kapitler, hvorav de første to handler om sykepleiers praksis og ansvar. De fem neste er av mer faglig odontologisk karakter. Her beskrives de fysiologiske og mikrobielle forhold i munnhulen, infeksjoner og ubehag som kan forekomme, og det gis en teoretisk og praktisk tilnærming til generelt og spesielt munnstell. Siste kapittel inneholder en del tips og det man vel gjerne vil karakterisere som «kjerringråd».

Hennes viktigste budskap kan sammenfattes i to punkter:

1. Oral helse har betydning for den generelle helse fordi pasienter som har en ren og fuktet munn i mindre grad vil utsettes for infeksjoner som kan spres til spiserør, luftrør og systemisk via blod. Hun anbefaler blant annet en liten myk tannbørste som skal brukes forsiktig for å fjerne bakteriebelegg i ganen og på tungens overflate og sidekanter.

2. Syke mennesker kan oppleve en svært plagsom munntørrehet. Dette gjelder spesielt personer som tar visse medisiner, er tilkoblet respirator eller er døende. Tungen klistrer, og man får problemer med å svelge. Det bør alltid stå friskt vann innenfor pasientens rekkevidde. Vannet kan tilsettes isbiter. Munnslimhinnen må holdes fuktig ved at det dryppes vann i munnen eller på en tupfer som deretter dras over tunge, tenner og innside av kinn. Munntørrehet kan i enkelte tilfeller lindres ved for eksempel små isbiter, ananas eller askorbinsyrepreparater.

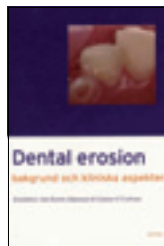
Boken er en praktisk og lettfattelig håndbok om hvorfor og hvordan godt munnstell skal utføres. Den er beregnet på helsepersonell, pasienter og pårørende, og vil være av interesse for alt tannhelsepersonell, men kanskje spesielt for tannpleierne. Dette er også grunnen til at boken står på Tannpleierutdanningens (UiB) obligatoriske pensumliste.

Gunhild Vesterhus Strand

Oslo: Akribes; 2005. ISBN 82-7950-105-3. 124 sider.

Ann-Katrin Johansson og Gunnar E. Carlsson, redaktører:

Dental erosion. Bakgrund och kliniska aspekter

Nå er den her – læreboken om dentale erosjoner som vi har ventet på. Det er et svensk produkt med 11 svenske forfattere og én norsk og én finsk medarbeider som nordiske alibi.

Blant bidragsyterne til de 12 kapitlene finner vi én psykolog, én dietetiker og én samfunnsodontolog, noe som resulterer i en ganske bred og variert dekning av temaet.

Boken starter med et interessant kapittel om dentale erosjoner og annet tannslit i et historisk perspektiv. Her påpekes f.eks. at man ikke lenger vil kunne bruke graden av attrisjon til å aldersbestemme personer, fordi tannslit nå har en helt annen bakgrunn og utvikling enn tidligere. En rask gjennomføring i histologien gir oss den nødvendige forståelse for hvordan erosjonsskader oppstår og dermed f.eks. også en lettfattelig forklaring på hvorfor fluorprofylakse har begrensede muligheter i disse tilfellene.

Det norske bidraget (også det på svensk) er skrevet av professor i samfunnsodontologi, Anne Nordrehaug Åstrøm fra Universitetet i Bergen, og setter dental erosjon inn i en større livsstilssammenheng. Det skulle garantere for relevansen for våre pasientgrupper: Sånn er det her! Her gis også en liten beskrivelse av mer moderne metoder for helseopplysning enn de gamle «moralprekenene».

I boken finner vi kriteriene for diagnostisering, en gjennomgang av typiske spørsmål som bør stilles ved anamneseopptak, undersøkelsesteknikk og prognosebedømming. Sammenhengen mellom allmenne sykdommer og dental erosjon belyses bredt, mens det legges spesiell vekt på spiseforstyrrelser.

De to siste kapitlene omhandler forebyggende arbeid både før og etter erosjonsskader har oppstått, fra storsamfunn til den enkelte eroderte tannflate, og det avrundes med en meget rikt bil-

debelagt del om rekonstruksjon av det sterkt nedslitte bittet. Gjenoppbygging med polymere materialer, bondet por-selen, fast og avtakbar protetikkk beskrives i bra detalj – nyttig for allmenn-praktikere.

Denne boken egner seg godt som lærebok for tannlege- og tannpleier-studenter og for alt tannhelsepersonell som ønsker en grundig innføring i denne stadig mer vanlige tannsykdommen. Samtidig kan den brukes som oppslagsverk på klinikken når man trenger støtte til anamnesen, forebyg-gingsforslag og behandling. Til det bruk finner man bakerst et fyldig regis-ter med flere tusen oppslagsord og sidene de er omtalt på.

Boken har en fin struktur ved at det stadig refereres til sider og kapitler der temaer utdypes videre. Dessuten avslut-tes hvert kapittel med et sammendrag som gir mulighet til oppsummering, repetisjon og rask oppdatering. Den er skrevet på svensk, men ifølge en nylig gjennomført undersøkelse i Tidende skulle det ikke innebære noe problem for norske tannleger, og den er ellers svært lettlest med sine mange fargebil-der, grafer og tabeller i en delikat lay-out og med myke permer i A-5 format. Anbefales!

Vibeke Kjærheim

Stockholm: Förlagshuset Gothia; 2006.
ISBN: 978-7205-469-1. 180 sider, 17
tabeller og 83 illustrasjoner.

Odd O. Aalen, redaktør:

Statistiske metoder i medisin og helsefag

H. G. Wells (1866–1946) skal ha uttalt at «statistical thinking (numerical literacy) one day would be as necessary for efficient citizenship as the ability to read and write».

Helsearbeidere er forpliktet til å holde seg faglig a jour og å drive forskningsbasert praksis. Basale kunnskaper i statistikk er nødvendig for å kunne vurdere forskningsresultater og holde seg faglig oppdatert. Altså be-

finner helsepersonell seg allerede i den fremtiden som Wells spådde.

Boken *Statistiske metoder i medisin og helsefag* er særlig rettet mot studen-ter og forskere i medisin og helsefag. Etter et innledende kapittel om tallenes verden og hvordan forstå og beskrive tall, gjennomgås tilfeldighet og sannsynlighet. Deretter følger kapitler om de mest anvendte fordelingene, og hypo-tesetesting ved hjelp av parametriske og ikke-parametriske metoder. I kapittel 9 (Kliniske forsøk) og 10 (Epidemiolo-giske grunnbegreper og design) dekkes temaene randomisering og blinding, beregning av antall deltagere/pasienter i kliniske forsøk/undersøkelser, feilkil-der, konfundering, validitet (intern og eksternt), kausalitet og generalisering. De fire siste kapitlene gir en kortfattet innføring i lineær og logistisk regre-sjon, levetidsanalyse og bayesiansk sta-tistikk. Til 11 av bokens 14 kapitler er det knyttet til sammen 139 oppgaver. Hertil kommer et bilag som har 16 opp-gaver, og ett med tre tidligere eksamens-oppgaver. Oppgaver med oppgaveløs-ninger og fasit utgjør vel 27 % av bokens 335 sider. Videre er det oppret-tet en supplerende nettside: <http://www.med.uio.no/imb/stat/statbok/>.

Statistiske metoder i medisin og hel-sefag gir en grunnleggende innføring i sannsynlighetsregning og i de statis-tiske metoder som anvendes mest i helsefaglig forskning. Kravet til for-kunnskaper er begrenset, da stoffet pre-senteres på en lett tilgjengelig måte og i stor utstrekning er knyttet til og illus-trert ved helsefaglige eksempler. Mer krevende matematiske forklaringer er presentert i egne avsnitt som kan forbi-gås uten å bryte sammenheng. Man nevner og gir webadresser for de data-programmene som brukes mest i helse-faglig forskning, og viser bruk av SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) i multivariate analyser, gjen-gir utskrifter og tolker dem.

Det er positivt at forfatterne har skre-vet en lærebok i statistikk for helseper-sonell på norsk. Det er viktig for å be-vare norsk fagterminologi, jf. senere tids diskusjon om språkbruken i høyere utdanning. På den annen side er det et faktum at helsefaglig forskning i ho-vedsak publiseres på engelsk. Derfor ville en kombinasjon med engelske ter-

mer i parentes etter den norske termen, eller et vedlegg med engelske termer vært ønskelig. Av uheldige ting kan nevnes at y-aksen i Figur 4.1 er angitt som proporsjoner, men benevnt pro-sent; at man refererer til punkt (c) i ru-ten på side 92, men bruker (iii) isteden-for (c) i teksten, og at man i Eksempel 9. 1 velger standardavvik lik 12 mm Hg, men setter inn 14 mm Hg i formelen nederst på side 216.

Statistiske metoder i medisin og hel-sefag er skrevet i et lett forståelig språk. Boken har forord, en detaljert innholds-for-tegnelse, stikkordregister, metode-kart og statistiske tabeller for de hyp-pigst brukte teoretiske fordelingene. Trykk og innbinding er av god kvalitet.

Statistiske metoder i medisin og hel-sefag oppfyller intensjonen om å gi en grunnleggende innføring i statistisk metode og sannsynlighet for studenter og forskere i medisin og helsefag. Som tilsvarende lærebøker i statistikk på engelsk, vil boken kunne gi helsearbei-dere den statistikkforståelse som H.G. Wells forutså ville bli nødvendig. Selv om man som odontolog kunne ønsket seg fagspesifikke eksempler og flere oppgaver med direkte relevans for tannhelsepersonell, kan boken anbefa-les for kandidater under videre-, spesi-alist- og forskerutdanning, og den bør finnes i odontologiske fagbibliotek.

Ola Haugejorden

Oslo: Gyldendal Akademisk; 2006.
ISBN-13: 978-82-05-34685-7. 335 sider,
40 tabeller, 59 figurer.

**Bruker du Tidendes
søkemuligheter?**

**Søk med nøkkelord
eller fritext i alle artikler
www.tannlegetidende.no**